

weekend 12 en 13 oktober 2013

GOEDTv-voervoor
CRIMI-KIJKERS

LEES 53

Wallander

The Killing

Foto's BBC en Kos

HUISHOUDBOEKJE
helpt besparen

LEES 52

TV
PROGRAMMA'S

VANAF 54

WEEKEND

goedweekend@hin.be

Foto's Eddy Vangroenderbeek

S₂ **C**₅ **R**₂ **A**₁ **B**₃ **B**₃ **L**₃ **E**₁

65 jaar woordenstrijd

Scrabble, al vele jaren een van de favoriete bordspellen in onze Vlaamse huiskamers, bestaat vijftenzestig jaar. Dat moet gevierd worden. 'Gevierd', een zevenletterwoord, want daar draait het allemaal om: met zeven letters woorden leggen die zoveel mogelijk punten opleveren. Wij trokken naar een interclubtoernooi en spraken er met de jongste én de oudste deelnemer.

FRANKVANLAEKEN

Voor lettervreters

VERVOLG 49

Scrabble, het woordspel dat ene Alfred Mosher Butts 65 jaar geleden uitvond, is niet meer weg te denken uit onze huiskamers. Of uit het Vlaamse clubcircuit. Meer dan 500 Vlamingen spelen het in competitieverband. Op een interclubtoernooi in Dendermonde waren er 130 lettervreters, afkomstig van de kust, Vlaams-Brabant, Limburg en zelfs Amsterdam en Utrecht. Wij troffen er Cécile en Jens, een kranige dame van 89 en een pientere jongeman van 12. En Jan, de gedoodverfde winnaar.

Vijfenzestig jaar nadat het spel voor het eerst in de winkel lag, wordt scrabble verkocht in 121 landen in 29 talen, inclusief braille. In de Italiaanse versie zijn er amper 22 letters, in de Slovaakse maar liefst 42. In het Nederlands doen we het met 27: van A tot en met Z en blanco, het blokje waar je alle richtingen mee uit kan. En altijd weer is het hopen dat je niet met de Q, de X of de Y opgezadeld wordt.

Duplicate scrabble

In Vlaanderen wordt ook in clubverband gescrabbeld. 'Duplicate scrabble' heet dat. Het mooie is dat iedereen met gelijke kansen start, want alle deelnemers werken met de-

zelfde zeven letters. Na elke beurt wordt het woord met de meeste punten definitief gelegd op elk bord en zo gaat het verder tot maximaal 22 beurten. De beste wint altijd, terwijl je op de traditionele manier als goede speler pech kunt hebben met de letters die je trekt.

«Als je man tegen man speelt, is er een winnaar en een verliezer», zegt Rita Meurrens, de voorzitter van het Nederlandstalig Scrabbleverbond NTSV. «Maar verliezen is nooit tof. Bij duplicate is er één iemand die wint en al de anderen hebben meegespeeld. Het sociale primeert, het is gezellig in groep.» «Onze taal breidt altijd maar uit, het blijft studeren», gaat Rita verder. «We moeten mee met de nieuwe woordenlijsten, maar anderzijds is het toch een grote frustratie dat de Neder-

landse taal zo verengelst. Maar goed, als het woordenboek zegt dat het mag, dan is het correct.»

Het traditionele scrabble gaat Rita wat te traag. «U kent dat wel. Je tegenstander denkt lang na, je gaat koffie maken, je laat de hond uit, je gaat naar toilet en als je terugkomt ligt er nog niks op het bord. 'Nee, manneke, 'k ben nog aan 't zoeken, zenne!' Dat is niet zo prettig.»

50 jaar geleden begonnen

Dat scrabble een spel is voor jong en oud bewijzen de 89-jarige Cécile Verstraete en de 12-jarige Jens Van Marcke. «Ik ben er meer dan vijftig jaar geleden mee begonnen met mijn kinderen», zegt Cécile. «In het Frans, want mijn man is Franstalig. Daarna zijn we in Koksijde gaan wonen en ben ik overgeschakeld naar de Nederlandstalige versie. Dankzij scrabble heb ik eigenlijk Nederlands geleerd.»

Jens is nog maar een jaartje aan het spelen. «Ik zag in een boekje bij de denksporten scrabble staan, en ik dacht: dat wil ik wel eens proberen. En het viel heel goed mee. Ik leer veel nieuwe woorden kennen.»

«Een jaar of veertig geleden speelde ik met een nichtje en ik was niet tevreden dat zij altijd goeie letters kreeg», lacht Cécile. «Dus stelde ik voor dat we elk met dezelfde letters zouden spelen. Ik begon dus duplicate te spelen vóórdat het officieel

Ik ken nu woorden die zelfs mijn juf op school niet kende

Dankzij scrabble heb ik Nederlands geleerd

Van Lexiko tot scrabble

Dat we vandaag scrabble spelen, hebben we in de eerste plaats te danken aan een werkloze Amerikaanse architect en zijn vriend, een gepensioneerde ambtenaar.

Alfred Mosher Butts had in de glorieuze jaren twintig monumentale landhuizen getekend voor de *rich and famous*. Maar toen kwam de crash van 1929 en wat in Wall Street gebeurde, had een dramatische impact op het leven van talloze Amerikanen. Ook voor Butts: hij viel van de ene op de andere dag zonder werk. Inventief als hij was, ging de toen amper 32-jarige Butts op zoek naar een oplossing. Als liefhebber van spelletjes dacht hij diep na. En hij liet niets aan het toeval over: hij bestudeerde elke dag The New York Times, telde het aantal keren dat elke letter van het alfabet voorkwam in de artikelen en ontwierp in 1931 een spel met honderd blokjes. Lexiko noemde hij zijn spel. Het kostte anderhalve dollar. Inspiratie over de spelregels haalde Butts bij de kaartspel: elke deelnemer legde om beurten af en de bedoeling was om series van woor-

den te leggen. Elk blokje was nog gewoon één punt waard, maar door zijn gedetailleerde studie van The New York Times kwamen sommige letters vaker voor dan andere.

Scharrelen

De blokjes maakte Butts van houtafval uit de tuin. Er was immers geen geld om te investeren in nieuw materiaal. Je vond Lexiko ook niet in de winkels. Als je het wilde hebben, moest je Butts maar even bellen. Ondertussen probeerde die zijn spelconcept te slijten bij speelgoedfirma's, maar daar kreeg hij telkens een 'no' als antwoord. «Ze waren vooral op zoek naar spelletjes voor kinderen. Volwassenen interesseerden hen niet», zei Butts daar later teleurgesteld over.

Toch raakte hij niet ontmoedigd. In 1936 wij-

zigde hij de spelregels. Hij ging ook een bord gebruiken. Het nieuwe spel heette Criss-Cross Words. Maar ook dat raakte hij aan de straatstenen niet kwijt.

In de kennissenkring van Alfred Butts bleef Criss-Cross Words echter populair. Vlak na de Tweede Wereldoorlog bedacht James Brunot, een gepensioneerde ambtenaar met veel vrije tijd, dat er toch een markt moest zijn voor een gewijzigde versie van de uitvinding van zijn huisvriend Butts. Brunot ging aan de slag in zijn eigen huiskamer en borduurde voort op het basisidee. Hij ontwikkelde een spel waarbij je telkens zeven letters moest nemen en dat werd gespeeld op een bord met allerlei gekleurde vakjes waarop dubbele en driedubbele woord- of letterwaarde gelden. Hij noemde het scrabble. Een achtletterwoord, maar niemand maalde daarom. Letterlijk ver-

taald betekent scrabble 'scharrelen'.

Aanvankelijk leek scrabble even marginaal te blijven als de voorgangers. Begin 1952 werden er dagelijks amper zestien stuks van verkocht. De moed zank Brunot en Butts bijna in de schoenen. Tot tien maanden later de verkoop door een onverklaarbare oorzaak aanzwengelde. Opeens ging scrabble meer dan 400 keer per dag over de toonbank.

Weldoeners

Een jaar later verkochten Brunot en Butts scrabble aan de firma Selchow & Righter Co. Blijkbaar konden de heren goed onderhandelen, want ze bouwden van de opbrengsten een bibliotheek in hun woonplaats, haalden een dokter naar het dorp en richtten er een afdeling van de Lions Club op. En ook Selchow

van 7 tot 77 jaar

bestond.» Ook Jens weet er alles van om slechte letters te krijgen. «Ik heb al eens een Q, een X en een Y tegelijk gekregen. Daar kan je niet veel mee doen!»

Scrabbelen heeft zelfs zijn nut op school, weet Jens. «We moesten eens keerwoorden onderstrepen, woorden die je zowel van voren naar achteren als omgekeerd kunt lezen. Je kent het wel: 'kok' of 'lepel'. En ik herkende een woord dat ik op een toernooi had zien leggen. Zelfs de juf kende het niet.» «Ik vul ook kruiswoordraadsels in», vertelt Cécile. «Maar dit is toch véél vinniger. En het eigenaardige is: je wil altijd winnen, hé.» Voor Jens is het nog maar zijn eerste interclub. «Spannend!» Cécile heeft de tel niet bijgehouden, zo vaak deed ze al mee. «Ik doe het ook voor de vriendschap.»

En de winnaar is...

Een interclubtoernooi duplicate scrabble is een spel en aan het eind wint... Jan De Ridder. Voor de achtste opeenvolgende

keer al. De 56-jarige Mechelaar totaliseerde 980 punten op een maximum van 999, 53 punten meer dan de tweede. Slechts in twee van de achttien beurten had hij niet het woord dat de meeste punten opleverde. «Ik speel al jaren», zegt hij. «Niet dagelijks, neen, maar toch wel heel veel. Zonder moeite kom je er niet.»

«Ik ben er heel jong mee begonnen, in het vierde studiejaar, maar ik kon toen nooit winnen van mijn vader. Een beetje later is die plots gestorven. Ik denk dat daar de motivatie ligt om het altijd zo goed mogelijk proberen te doen. Ik heb altijd met mijn neus in encyclopedieën en woordenboeken gezeten. Later heb ik ook talen gestudeerd. Je zou er versted van staan hoe fysiek vermoeiend scrabble is», getuigt Jan. «Na een wedstrijd ben ik soms helemaal leeg.» Maar de tegenstanders zijn gewaarschuwd: hij is nog lang niet van plan om te stoppen. «Het is ook een strijd tegen mezelf. Altijd de beste oplossing zoeken. En wie weet ooit eens honderd procent halen.» Meer info: www.nts.vnet

Na een partijtje scrabbelen ben ik soms helemaal leeg

WINNAAR
JAN DE RIDDER (56)

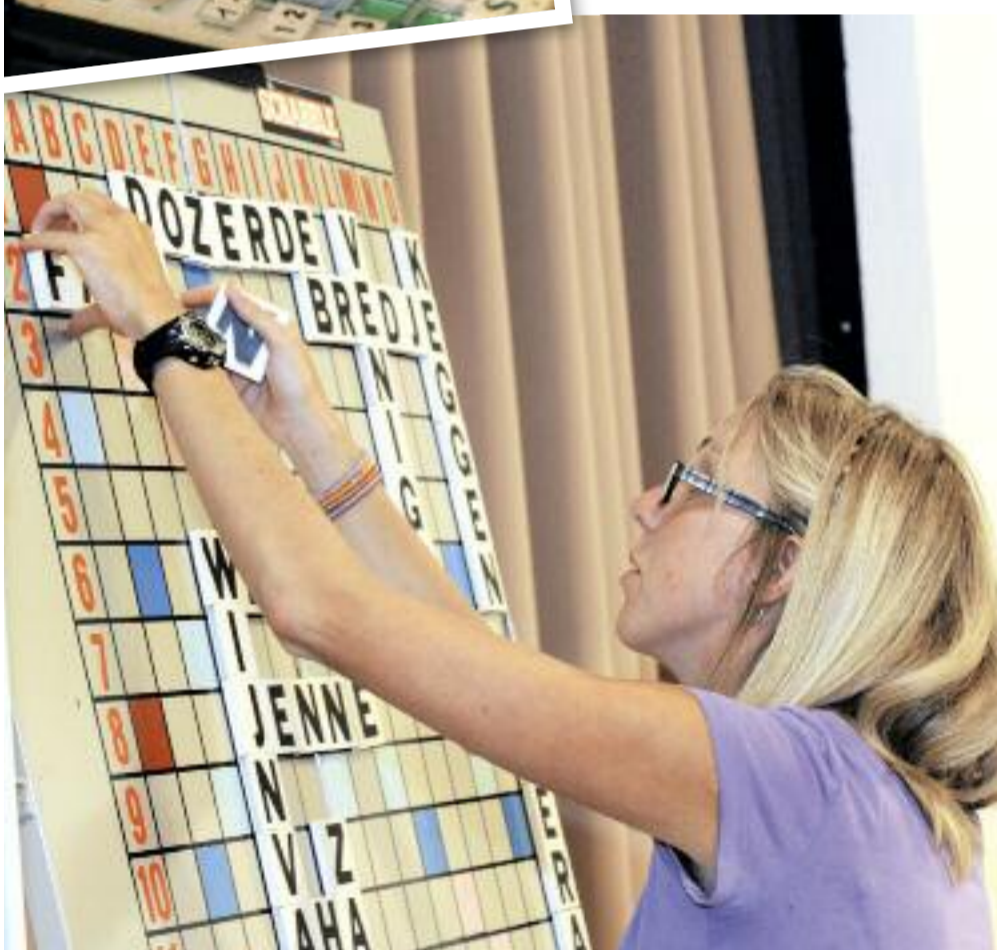

Foto: Eddy Vangroenderbeek

Uitvinder Alfred Butts bleef tot op hoge leeftijd scrabbelen, maar hij verloor meestal van zijn vrouw

& Righter waren tevreden: in acht maanden tijd sleten ze maar liefst 800.000 stuks van scrabble. Daardoor werd het één van de best verkopende bordspellen van de Verenigde Staten. Het jaar daarna waren het er al meer dan vier miljoen.

Het verhaal gaat dat Alfred Butts tot op hoge leeftijd bleef scrabbelen, maar dat hij meestal verloor van zijn vrouw. «Zij kent meer woorden en kan beter spellen dan ik», zei hij daarop. «Maar ik ben een betere architect!»

Scrabbelen ook online

In deze tijd van computerspelletjes en apps kan je natuurlijk ook een online variant van Scrabble spelen. WordFeud wordt man tegen man gespeeld en is beschikbaar in zeven talen, waaronder het Nederlands. Je krijgt tot drie dagen de tijd om een woord te vormen, een spelletje kan dus lang duren. WebFeud is populairder onder scrabbelaars. Het is al beschikbaar in 24 talen en kan ook via Twitter of Facebook gespeeld worden. Minder bekend zijn Words with Friends en Word Tornado. Dat laatste wordt op Facebook gespeeld.

• wordswithfriend.com
• wordfeud.com
• webfeud.com
• facebook.com/appcenter/wordtornado

Foto: Kos

- 1931 Alfred Butts vindt Lexiko uit.
- 1936 Butts verbetert Lexico tot Criss-Cross Words.
- 1948 James Brunot werkt het basisidee verder uit tot scrabble.
- 1953 Brunot en Butts verkopen hun spel aan Selchow & Righter Co.
- 1954 Bijna 4 miljoen stuks verkocht in één jaar tijd.
- 1984 Scrabble wordt een dagelijks tv-programma op NBC.
- 1991 Eerste wereldkampioenschap scrabble in Londen.
- 2004 Scrabble wordt opgenomen in de National Toy Hall of Fame.
- 2008 Scrabble is het best verkochte spel in Groot-Brittannië.
- 2011 Scrabble Showdown, een nieuw tv-programma, komt op het kabelkanaal The Hub.
- 2011 Door de komst van de app WordFeud wint scrabble nog aan populariteit.
- 2012 Verkoop in de VS: twee miljoen per jaar. En nog eens zoveel in de rest van de wereld.
- 2013 In 65 jaar tijd is scrabble 150 miljoen keer verkocht. Eén op de drie gezinnen in de VS heeft het in huis.

Image globe en Kos

HET LAATSTE NIEUWS stelt voor

ZATERDAG 19 OKTOBER 2013

MILK INC LIVE | KILLER DJ LINE UP
NON STOP MUSIC
DJ WARD | SEM THOMASSON | PETER LUTS
KRAANTJE PAPPJE | YVES V | NICOLAZ...

070/345.345
MAX. € 0,30/MIN.
WWW.SPORTPALEIS.BE

JIM

MNM
music and more

Dag
allemaal